

Ellenségből partner – Oroszország, a tálibok és a „Nyugat” kihívása

MKI Nézőpont

A Magyar Külügyi Intézet rendszeres kiadványa.

Kiadó:

© Magyar Külügyi Intézet, 2025.

Szerző(k):

Vasa László

Lektorálta:

Vass Ágnes

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.

Borítókép forrás: Dragan Maksimović/DW

Vasa László, vezető kutató, MKI

ELLENSÉGBŐL PARTNER – OROSZORSZÁG, A TÁLIBOK ÉS A „NYUGAT” KIHÍVÁSA

Oroszország 2025 júliusában hozott döntése, amellyel elsőként a világon hivatalosan is elismerte az afganisztáni tálib vezetést, többről szól, mint egy szokványos diplomáciai gesztusról. A lépés egyszerre jelképezi a Nyugat fokozatos visszahúzódását és a Kreml azon törekvését, hogy egy alternatív, értéksemleges nemzetközi rend kialakítását szorgalmazza. Az elismerés háttérében nem csupán biztonsági megfontolások – mindenekelőtt az Iszlám Állam helyi ágával, az Iszlám Állam – Horászán Tartománnyal (ISKP) szembeni közös fellépés szükségessége – húzódnak meg, hanem gazdasági érdekek és geopolitikai szándékok is: a ritkaföldfémekhez való hozzáférés, a tranzitútvonalak ellenőrzése, valamint az energia-infrastruktúrában rejlő lehetőségek kiaknázása. A lépés regionális és globális következményei túlmutatnak Afganisztán határain: új precedenst teremthetnek a közép-ázsiai államok számára, tovább mélyítik a Nyugat és Kelet közötti szakadékokat, és rávilágítanak arra, hogy a legitimáció kérdése mindinkább a hatalomgyakorlás eszközévé válik.

TÉRSÉGBELI ÚJRAPOZICIONÁLÁS KÖZÉP-ÁZSIÁTÓL A KÖZEL-KELETIG

A nyugati országok, jellemzően az USA, az elmúlt évtizedekben a világ több olyan régiójából is visszavonultak – önszántukból vagy kényszerítve –, ahol aztán ezt követően Oroszország aktívabbá vált és különböző szintű befolyásra tett szert. Bár a Sharm El Sheikh-i békefolyamat és a gázai konfliktus lezárására tett kísérlet azt jelzi, hogy az Egyesült Államok a térség stabilitását befolyásának újjáépítésével, valamint Törökországra és Izraelre mint kulcspartnerekre támaszkodva kívánja biztosítani, Oroszország szintén azon dolgozik, hogy megerősítse szerepét ott, ahol az amerikai aktivitás az utóbbi időben visszaszorult.

Az egyik régió, ahol ez a tendencia megfigyelhető, Közép-Ázsia. Az Egyesült Államok 2001 után katonai bázisokat hozott létre a térségben az afganiszt-

táni műveletek támogatására, azonban a 2021-es amerikai kivonulással ezek a támaszpontok bezártak, és a Nyugat jelenléte gyakorlatilag megszűnt. Ezt követően Oroszország – részben a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetén (KBBSZ) keresztül – megerősítette kapcsolatait a közép-ázsiai államokkal, és újrapozicionálta magát, mint biztonságot nyújtó nagyhatalom (jó példa erre a [kazahsztáni „rendrakás”](#) 2022 januárjában). Az EU és egyes tagországai az utóbbi időben, a térség Középső Folyosó általi felértékelődése miatt igyekeztek szimbolikus és anyagi gesztusokat tenni befolyásuk erősítése érdekében, azonban ezek eddig teljesen hatástalannak bizonyultak.

A Közel-Kelet, különösen Szíria esetében, a Nyugat beavatkozása elsősorban az Iszlám Állam elleni harcra korlátozódott, míg a szíriai polgárháborúban ellentmondásos és visszafogott szerepet vállalt. Ezzel szemben Oroszország 2015-től aktív katonai segítséget nyújtott Bassár el-Aszad rezsimjének, s ezzel döntő módon befolyásolta a háború menetét. A szíriai beavatkozás demonstrálta Moszkva azon képességét, hogy katonai erővel is hajlandó és képes megvédeni szövetségeseit, miközben saját stratégiai érdekeit – például a tartuszi haditengerészeti bázis fenntartását – is biztosította.

MIÉRT ISMERTE EL MOSZKVA A TÁLIBOKAT?

Oroszország egyre aktívabban fordul tehát Közép-Ázsia és Dél-Ázsia felé is, ahol a biztonsági vákuum és a történelmi-politikai előzmények új lehetőségeket kínáltak számára. Az Egyesült Államok 2021-es afganisztáni kivonulása után Moszkva felismerte, hogy a hatalmi űr betöltése nemcsak regionális, hanem globális stratégiai előnyt is jelenthet. A Kreml célja, hogy megerősítse befolyását az egykori szovjet tagköztársaságokból álló közép-ázsiai államokban, és közvetlen kapcsolatokat építsen ki a térség új hatalmi szereplőivel, köztük a tálibokkal. Afganisztán így Oroszország számára nem csupán biztonságpolitikai kihívást, hanem geopolitikai lehetőséget is jelentett: Moszkva a stabilitás hangoztatásával valójában saját térségi befolyását növelte.

Ennek egyik lépése volt, hogy 2025 július 3-án Oroszország hivatalosan elismerte az afganisztáni [tálib vezetést](#), így elsőként biztosított hivatalos diplomáciai kapcsolatot a hatalmat 2021-ben, az Egyesült Államok kivonulását követően megszerző úgynevezett Afganisztáni Iszlám Emírség számára. A világ jelentős része továbbra is óvatos vagy elutasító az emberi jogi visszaélések és a radikális iszlám jogrendszer, a sária bevezetése miatt. Oroszország gesztusa viszont

nemcsak szimbolikus, de stratégiai jelentőségű is. A lépés új dimenziókat nyit a közép-ázsiai biztonságpolitikában, Moszkva globális külpolitikai pozicionálásában, valamint a nemzetközi normarendszer jövőjéről szóló vitákban.

ELLENSÉGBŐL PARTNER - A KREML ÚJ STRATÉGIÁJA AFGANISZTÁNBAN

A döntést hosszú politikai és jogi [egyeztetés](#) előzte meg, amely keretében Moszkva fokozatosan normalizálta kapcsolatait a kabuli vezetéssel. Oroszország legfelsőbb bírósága 2024 végén feloldotta a tálibokkal szembeni terrorszervezeti minősítést és ezzel jogilag is lehetővé vált a hivatalos kapcsolatok kialakítása. Ugyanakkor már ezt megelőzően is egyértelmű volt Moszkva fokozódó érdeklődése a kabuli hatalom iránt: az orosz külügyminisztérium rendszeresen fogadott tálib [delegációkat](#), [gazdasági](#) megállapodásokat kötöttek, és a tálibok különböző orosz [fórumokon](#) is rendszeresen megjelentek. A 2025-ös hivatalos elismerés azonban túlmutat a pragmatikus megközelítésen – valójában erős jelzés a világ felé, hogy Moszkva hajlandó szembe menni a nyugati diplomácia konszenzusával, ha érdekei úgy kívánják.

A döntés hátterében elsősorban Oroszország nemzetbiztonsági [érdekei](#) és térségi stabilitási szempontjai húzódnak meg. Az elmúlt években a Horászán tartományban működő Iszlám Állam (Islamic State – Khorasan Province, ISKP) jelentette a legnagyobb fenyegetést nemcsak Afganisztán, hanem Oroszország számára is. A 2024-ben elkövetett moszkvai Crocus City Hall elleni támadás, amelyért az ISKP vállalta a felelősséget, rámutatott a régióból eredő biztonsági kockázatok közvetlen veszélyére Oroszország számára is. Ebben a kontextusban a tálibok, akik régóta harcolnak az ISKP ellen, Moszkva szemében nem ellenségként, hanem a terrorizmus elleni küzdelem potenciális szövetségeseiként jelentek meg. A de jure diplomáciai elismerés Moszkva interpretációjában tehát nem jutalom, hanem pragmatikus lépés egy közös fenyegetés ellen.

A STABILITÁS RETORIKÁJA ÉS A HATALMI TERJESZKEDÉS VALÓSÁGA

Oroszország több irányból igyekszik erősíteni pozícióját Közép-Ázsiában, Afganisztánt a térség szerves részének tekintve. Az afganisztáni biztonsági folyamatok közvetlen hatással vannak Moszkva regionális érdekeire, különösen Tádzsikisztánban, mivel a szervezet több közép-ázsiai és kaukázusi terrorszervezettel is kapcsolatban áll, például a tádzsik Ansarullah csoporttal. Ennek jegyében

Oroszország 2025 júliusában bejelentette, hogy megkezdí a fegyverszállításokat Afganisztánba terrorellenes stratégiájának részeként. A fegyverkereskedelem továbbra is az orosz külpolitika egyik alapvető eszköze, és az e területen kialakuló együttműködés a katonai-ipari kapcsolatok bővülését, sőt a kétoldalú viszony stratégiai szintre emelését is előrevetíti.

Afganisztán ugyanakkor új piacot is jelent az orosz export számára: a kétoldalú kereskedelem már elérte az egymilliárd dollárt, és a felek 2025-re hárommilliárdos célt tűztek ki. A 2025 júniusi Szentpétervári Nemzetközi Gazdasági Fórumon Oroszország bejelentette, hogy munkaerőpiacát afganisztáni szakemberek előtt is megnyitja – ezzel a munkaerő-migráció, az orosz befolyás egyik kulcseleme, új irányt kapott.

A nemzetközi szankciók miatt Oroszország egyre inkább a Globális Dél felé fordul, különösen Dél-Ázsia felé. India és Pakisztán mára az orosz olaj és búza fő importőrei közé tartoznak, Afganisztán pedig kulcsfontosságú tranzitfolyosóvá vált Moszkva kontinentális ambíciói szempontjából. Oroszország és Üzbegisztán megállapodást írt alá a Transz-Afgán Vasútvonal elindításáról 2025 áprilisának elején, amely ismét rávilágított Afganisztán stratégiai szerepére a regionális összeköttetésekben.

Emellett Oroszország egyre aktívabban vesz részt az afganisztáni befolyásért folyó geopolitikai versenyben, és célja, hogy meghatározó külső hatalommá váljon az ország külügyeiben. A nagyhatalmak közül Kína volt az első, amely hivatalos diplomáciai gesztust tett a tálibok felé: 2024 februárjában Hszi Csinping elnök elfogadta a tálibok által kijelölt nagykövet megbízólevelét. Azóta egyes kínai vállalatok vezető szerepet töltenek be az afganisztáni olaj- és rézbányászatban, valamint egyre aktívabbak a lítiumkitermelésben is, amit az elektromos járművek iránti globális kereslet hajt. Ezek a kínai sikerek valószínűleg ösztönözték Moszkvát, hogy fokozza saját diplomáciai és gazdasági jelenlétét a térségben.

A közép-ázsiai instabilitás, a határokon átvélő szélsőséges mozgalmak, a kábítószer-kereskedelem és a migráció mind olyan tényezők, amelyek destabilizálhatják Moszkva déli szomszédságát. Az oroszok várakozása szerint a tálib kormány beágyazása a nemzetközi rendszerbe elősegítheti a rendteremtést és ezzel a stabilizációt a régióban – még akkor is, ha ennek ára a demokratikus és emberi jogi normák figyelmen kívül hagyása.

Az orosz–afgán együttműködés [gazdasági szempontból](#) is egyre jelentősebb. Oroszország az évek során olajat és földgázt szállított Afganisztánnak, cserébe nyersanyaghoz, élelmiszeripari exportpiacokhoz, valamint tranzitútvonalakhoz jutott hozzá. Idén májusban a felek egy olajkitermelési megállapodást is aláírtak, amelynek értelmében helyi olajfinomítót is épít az orosz Inteko vállalat Afganisztán területén.

DOMINÓHATÁS: A TÁLIB ELISMERÉS ÉS MOSZKVA BEFOLYÁSA

A tálibokkal való együttműködés lehetősége számos posztszovjet országban erős kétkedéssel találkozott. Az Iszlám Állam iraki és szíriai veresége után több, korábban egy észak-kaukázusi iszlám állam létrehozását célul kitűző terrorszervezethez, a Kaukázusi Emírátushoz kötődő harcos Afganisztánba települt át, részben egyes tálib frakciók támogatásával. Mindez gyanakvást keltett az orosz biztonsági szervek egyes, pragmatikusabb köreiből is, különösen a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetében (Collective Security Treaty Organization, CSTO) és a védelmi minisztériumban. A külügyminisztérium ezzel szemben továbbra is hisz a tálibokkal való „valódi terrorellenes együttműködés” lehetőségében; a Kreml pedig a világot élesen kettéosztva ábrázolja a kérdést, ahol minden Oroszországot érő fenyegetés az amerikai, brit vagy ukrán titkosszolgálatokhoz köthető — sőt, szélsőjobbboldali narratívákban olykor [Izraelhez](#) is.

Oroszország tálibokkal kapcsolatos politikája nem önmagában, hanem egy szélesebb stratégiai koncepció részeként értelmezhető: Moszkva egy alternatív együttműködési tengelyt kíván kialakítani olyan államokkal többek között, mint Kína, Irán, Pakisztán és a tálib Afganisztán. E blokk célja a nyugati világrend ideológiai elutasítása, miközben retorikailag a „Globális Dél védelmezőjeként” lép fel. Az ilyen szövetségbe való belesodródás nyomást gyakorolhat a térség kisebb államaira, amelyek így biztonsági garanciákért és gazdasági előnyökért cserébe fokozatosan közelebb kerülhetnek Moszkvához, gyengítve ezzel a nyugati jelenlétet.

Az orosz elismerésnek továbbgyűrűző [regionális hatása](#) lett. A közép-ázsiai államok közül több már eddig is informális kapcsolatokat ápolt a tálib vezetéssel. A taliban Oroszország általi, deklarált elismerése azonban új helyzetet teremt: precedenst állít, amelyhez más, Moszkva érdekszférájába tartozó államok is igazodhatnak, különösen, ha biztonsági vagy gazdasági megfontolásaik ezt indokolják. Oroszország nem mozog teljesen egyedül a diplomáciai térben, amikor

a tálibokkal való kapcsolatokról van szó. Bár hivatalos, de jure elismerést eddig csak Moszkva adott, számos ország különböző szinteken és formákban már ápol kapcsolatokat az Afganisztáni Iszlám Emirátussal. Peking már 2023-ban elfogadta a tálib nagykövetet, és aktívan bővítette gazdasági [jelenlétét](#) Afganisztánban. Pakisztán a tálibok egyik legkövetkezetesebb [támogatója](#), amely már a kilencvenes években is a mozgalom mellett állt. Iszlámábád elsőként fogadta el a tálib nagykövetet, és máig szoros politikai, gazdasági és katonai kapcsolatokat ápol Kabul vezetésével. Bár Iránt a kilencvenes években ellenséges viszony fűzte Afganisztánhoz, Teherán ma már [pragmatikus](#) kapcsolatokat tart fenn a tálibokkal: a közös határ biztonsága, a menekültkérdés és a vízgazdálkodás kölcsönös érdekeket teremtett. [Üzbegisztán](#) 2024-ben engedélyezte a tálib diplomaták működését az országban; vízgazdálkodási kérdésekben is van együttműködés (például a [Qosh Tepa-csatorna](#) ügyében, amely egy 285 km hosszú csatorna megépítését jelenti, amelynek célja 550 ezer hektár sivatagos terület mezőgazdasági területté alakítása Afganisztánban). [Kazahsztán](#) például korábban engedélyezte a kabuli diplomáciai képviselő működését és számos gesztust tett Afganisztán irányában, sőt, a más országokkal való közvetítésben is aktív szerepet vállalt. [Egyesült Arab Emírségek](#) 2024-ben akkreditálta a tálib nagykövetet, ezzel a Perzsa-öböl térségében elsőként biztosítva diplomáciai képviselőt. [Törökország](#) pragmatikus kapcsolatokat tart fenn Kabullal és közvetlen légijáratokat üzemeltet, míg Katar a tálib politikai irodának ad helyet, amely a nemzetközi tárgyalások központi színtere. [Malajzia](#) szintén jelezte hajlandóságát a diplomáciai és gazdasági együttműködésre. Ezek az országok mind más-más motivációval fordultak a tálib rezsim felé: biztonsági együttműködés, gazdasági lehetőségek, vagy egyszerűen a realitások elfogadása.

ÉRTÉKALAPÚ ÉS REALISTA KÜLPOLITIKAI MEGKÖZELÍTÉSEK KÖZÉP-ÁZSIÁT ILLETŐEN

A nyugati reakciók ezzel szemben meglehetősen hűvösek. Az Egyesült Államok, az Európai Unió, de úgy általában a legtöbb ország továbbra sem hajlandó hivatalosan elismerni a tálibokat, tekintettel az emberi és különösen a női jogok súlyos megsértésére, az oktatáshoz való hozzáférés korlátozására, a vallási és etnikai kisebbségek üldözésére. A nyugati államok [álláspontja](#) szerint a tálibok legitimációját feltételekhez kell kötni, és amíg ezek nem teljesülnek, addig nincs helye a hivatalos elismerésnek. Moszkva döntése így élesen rávilágít a

globális normarendszerek válságára is: miközben a Nyugat értékalapú külpolitikát hangsúlyoz, Oroszország a realista megközelítés mellett kötelezte el magát. A legitimáció kérdése tehát egyre inkább geopolitikai eszközzé válik. Ez a kettősség – Moszkva és Peking pragmatikus közeledése, valamint a Nyugat normatív távolságtartása – egyre inkább kifejezi az eddigi globális rend repedéseit. A kérdés immár nem pusztán Afganisztánról szól, hanem arról is, hogy miként értelmezzük a legitim kormány fogalmát a 21. század geopolitikai valóságában.

Moszkva lépése nem csupán bilaterális alapú döntés, hanem globális üzenet is. A tálib rezsim elismerése egyúttal Oroszország diplomáciai önpozicionálását is tükrözi: Moszkva olyan szereplőként kíván fellépni, amely képes alternatív nemzetközi rendet felkínálni – értéksemleges, biztonsági és gazdasági alapú kapcsolatrendszerben.

A történelem során nyilvánvalóvá vált, hogy Oroszország létkérdésnek tekinti az állandó expanziót, legyen szó területről vagy befolyásról. Az USA tulajdonképpen tálcán kínálta fel Afganisztánt az oroszok számára, akik tanultak a nyolcvanas évek katonai kalandjából, és indirekt eszközökkel építik ki befolyásrendszerüket az országban. Afrika esetében Franciaország elhibázott, gyarmattartói reflexeken alapuló beavatkozásai okozták Párizs kiszorulását a Száhel-övezet számos országából, és Moszkva kihasználta a helyzetet, illetve több esetben már évek óta ráerősített az egyes országok valódi függetlenség iránti igényére. A kialakult helyzetet inkább tekinthetjük tehát a nyugati politika kudarcának, semmint hogy a változó világrend természetes következményének tekintsük.

Moszkva döntése a tálib vezetés hivatalos elismeréséről túlmutat egy egyszerű diplomáciai gesztuson; inkább egy új stratégiai irányvonal kifejeződése a globális hatalmi viszonyok alakulásában. Más országok pragmatikus közelítése az Afganisztáni Iszlám Emirátus felé nem csupán diplomáciai tevékenység, hanem egy új multipoláris realitás része – a biztonsági, gazdasági és regionális stabilitási szempontok gyakran felülírják a nyugati normatív elvárásokat.

**MAGYAR
KÜLÜGYI
INTÉZET**